

*„Antisemitizmus nezačína v plynových komorách,
ale zdanlivo neškodným presídlením z jednej
lavice do druhej, len preto, že ste Žid.“*

Otto Šimko (*1924)

Otto Šimko, človek, prežijší holokaust, ktorý dodnes svojou silou, vitalitou a chuťou do života inšpiruje mnohých ľudí. I my, v Post Bellum, máme k pánu Ottovi blízky vzťah. Kto vlastne je Otto Šimko? Narodil sa v roku 1924 v Topoľčanoch v rodine uznávaného advokáta a neskôr sudcu, väčšinu detstva však prežil v Nitre. Z obdobia pred vojnou si Otto na prejavy antisemitizmu nespomína, zlom nastal až po vzniku samostatného Slovenského štátu v roku 1939 pod vedením Jozefa Tisa a HSĽS. Dňa 1. septembra 1942 celú rodinu transportovali do koncentračného strediska v Žiline. Vďaka falošným dokumentom sa dostali do pracovného tábora vo Vyhniach, kde strávili desať mesiacov, kým otcovi vtedajší minister pravosúdia Gejza Fritz neudelil rezortnú výnimku. Otto si následne prostredníctvom inzerátu našiel zamestnanie vo firme Hlaviš v Liptovskom Mikuláši ako kníhviazač. Tu ho v auguste 1944 zastihlo vypuknutie Slovenského národného povstania, do ktorého sa aktívne zapojil ako člen 9. liptovského partizánskeho oddielu. Koncom roka 1944 bol zaistený a vo väzení prešiel sériou brutálnych výsluchov. Deportácii unikol len vďaka tomu, že sa mu z väzenia podarilo utiecť. Oslobodenie Červenou armádou prežil v úkryte v Nitre. Zážitky z vojny hlboko ovplyvnili jeho postoj ku komunistickej strane, do ktorej vstúpil už ako partizán. Po vojne študoval právo, neskôr sa zamestnal na povereníctve a postupne začal chápať, že jeho zidealizované predstavy o komunistickom režime boli len ilúziou. V čase politických procesov a boja proti sionizmu ho ako Žida a politicky nespoľahlivého človeka zbavili funkcie a preradili do výroby. Stal sa sústružníkom, vychovávateľom na učilišti, pracoval aj v redakcii Smeny. K povolaniu právnik sa vrátil až po rokoch, keď získal pozíciu podnikového právnik v stavebnom závode v Bratislave, kde pod kontrolou ŠtB pracoval až do svojej penzie. Až Nežná revolúcia ho, napokon, podľa jeho vlastných slov, konečne vyslobodila vnútorne i navonok. Príbeh pamätníka Otta Šimka zasiahol nacistický režim, holokaust i totalitný režim socializmu. Veríme, že v ňom nájdete inšpiráciu a odvahu pátrať po pravde.

podcast

príbeh

animovaný film

Aktivita 1: Príbeh z animáku

individuálna, skupinová, hromadná aktivita

Cieľová skupina:

základná škola, stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia; hodnota demokracie; kritické myslenie; nacizmus, totalita a ich dôsledky na životy jednotlivcov; holokaust; výučba prostredníctvom krátkeho filmu

Cieľ:

Poukázať na význam a hodnotu demokracie a rešpektovania ľudských práv a slobôd. Prostredníctvom krátkeho animovaného filmu zoznámiť žiakov s historickými udalosťami. viesť mladú generáciu k premýšľaniu o súčasných udalostiach v kontexte minulosti našej spoločnosti.

Pomôcky:

internet, počítače/tablety, farebné ceruzky, nožnice, lepidlo/magnetky/lepiaca páska, tabuľa/flipchart

Postup:

- V úvodnej časti (evokácia) nastolíme tému nacizmu a totalitného režimu socializmu formou brainstormingu (burza, búrka nápadov). Následne vyzveme žiakov/žiačky, aby odpovedali na otázku, čo sa im vybaví v mysli, keď sa povie: DEMOKRACIA, OBČIANSTVO, SLOBODA, ĽUDSKÉ PRÁVA a naproti tomu TOTALITA, HOLOKAUST, SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE, SOCIALIZMUS, NEŽNÁ REVOLÚCIA, ROK 1989. Všetky odpovede zaznamenávame na tabuľu/flipchartový papier. Spoločne si ich prejdeme a pýtame sa, či k nim chce niekto niečo ešte poznamenať.
- Pýtame sa žiakov, či poznajú nejaké zaujímavé príbehy z rodiny, okruhu známych, od susedov, súvisiace s vymenovanými pojmami a zaznamenanými asociáciami.
- V hlavnej časti aktivity (uvedomenie) im ponúkneme možnosť oboznámiť sa s príbehom pamätníka atraktívnou formou, sledovaním animovaného filmu o Ottovi Šimkovi.
- Tento film podáva bezprostredné svedectvo o minulosti a mladým ľuďom príťažlivou formou približuje dobovú atmosféru. Snímka vypovedá o dobových postojoch k téme, zobrazuje historické udalosti v ich širších súvislostiach.
- Po zhliadnutí spolu so žiakmi/žiačkami film analyzujeme. Sústredíme sa na obsahovú analýzu. Žiakov/žiačok sa pýtame:
 - > Čo ste vo filme videli?
 - > Aké postavy vo filme vystupovali? Popíšte ich čo najdôkladnejšie. Čím vám utkveli v pamäti?
 - > V akej historickej súvislosti jednotlivé postavy vystupovali?
 - > K akým typom jednotlivé postavy patrili? (sociálny, kultúrny)
 - > Aké vzťahy mali postavy medzi sebou?
 - > Aký vzťah mali postavy k pamätníkovi, hlavnému hrdinovi?
 - > Existovala nejaká hierarchia medzi jednotlivými postavami?
 - > Postrehli ste nejaké konflikty medzi postavami? Popíšte.
 - > Ako konali postavy?
 - > Čo sa vo filme dialo? Čo bolo ústredným motívom filmu?
 - > Čo nám chcel film komunikovať?

- Žiakov rozdelíme na dvojice/4-členné skupiny (rozpočítaním, vlastným výberom žiakov, hrou na molekuly a pod.). Vyzve-me ich, aby si vytvorili pracovné miesta, kde sa budú dobre cítiť, a vo dvojici/v skupine pracovali.
- Rozdáme hárky papiera, pastelky, ceruzky, fixky.
- Žiaci/žiačky zaznamenávajú udalosti z príbehu na časovú os, rozšírenú aj o priestorové alebo osobné obrazy/priestory. Dáme im možnosť rozhodnúť sa, akým spôsobom viacdimenzionálne tento príbeh spracujú.
- Popri zaznamenávaní času sa venujú aj popisu miesta/miest, kde sa jednotlivé udalosti z príbehu odohrávajú. I takýto časopriestor vytvára dôležitý zdroj historických informácií o dobe, ktorá je zobrazená vo filme.
- Venujú pozornosť aj predmetom, ktoré dopĺňajú tento historický obraz. Všímajú si, ako sú postavy oblečené, aké nástroje používajú, a ak sa vo filme objavujú nejaké predmety so symbolickým významom, tiež ich zaznamenávajú.
- Žiakom/žiačkam opätovne poskytneme zadania otázok, ktoré sme im kládli tesne po zhliadnutí filmu (viď text vyššie). Majú im napomôcť opäť sa zorientovať v príbehu a schému filmu čo najlepšie spracovať.
- Poskytneme im priestor využiť aj ďalšie pramene, doplnujúce materiály. Napríklad archívne materiály, fotografie z príbehu pamätníka dostupné TU, dokumenty a informácie z iných zdrojov (napr. internetu, knižnice a pod.).
- Príbeh obohacujú o nájdené doplnujúce materiály, aby mohli čo najlepšie demonštrovať príbeh a jeho historické súvislosti.
- Alternatíva: Každá skupina spracúva jeden obraz, jedno obdobie zo života pamätníka. Každá skupina postupuje rovnako a na záver žiaci/žiačky spoločne skladajú príbeh podľa časovej postupnosti.
- V záverečnej časti (reflexia) žiaci/žiačky predstavia svoje zistenia, výsledky, prípadné otázky, ktoré im z príbehu vznikli. Trieda skladá celý príbeh podporený rôznymi obrazmi, vnímaním historickej reality.
- Výsledná podoba príbehu v skupinách nemusí byť jednotná, nakoľko záleží na tom, čo žiakov/žiačky zaujme.
- Žiaci/žiačky si osvojujú zručnosti a princípy historického myslenia: analyzujú historické pramene, diskutujú rôzne názory, zaujímajú rôzne dobové a aktérske perspektívy, vnímajú kauzálne (príčinné) súvislosti, ktoré ovplyvnili príbeh pamätníka.
- Na záver reflektujú, čo sa zmenilo v našej spoločnosti oproti minulosti. Ako a kedy sa podarilo tieto zmeny naplniť. Zamýšľajú sa nad vzťahom súčasnej spoločnosti voči témam príbehu (antisemitizmus, holokaust, komunizmus, totalita).
- Spoločne sa vymedzujeme voči dezinformáciám, konšpiračným teóriám a hoaxom spojenými s týmito témami. Vyzdvihujeme nebezpečenstvá, ktoré sme z príbehu vyčítali a ktoré by sa mohli opakovať, ak by sme sa z tohto príbehu, jemu podobných a historickej reality nepoučili.

Aktivita 2: Príbeh pamätníka a Všeobecná deklarácia ľudských práv

individuálna, skupinová, hromadná aktivita

Cieľová skupina:

základná škola, stredná škola

Téma:

príbehy 20. storočia; ľudské práva a slobody; kritické myslenie; nacizmus; totalita a jej dôsledky na životy jednotlivcov v súvislosti s porušovaním ľudských práv a slobôd

Cieľ:

Poukázať na význam a hodnotu ľudských práv a slobôd. Analyzovať nedodržiavanie ľudských práv a slobôd na konkrétnom príbehu. viesť žiakov k pochopeniu osobnej zodpovednosti za celospoločenské správanie. Hľadať spôsoby a postupy riešenia prípadov nespravodlivosti a porušovania ľudských práv. Vedieť zaujať stanovisko k porušovaniu ľudských práv a slobôd.

Pomôcky:

internet, počítače/tablety, text príbehu a Všeobecnej deklarácie ľudských práv, nožnice, tabuľa (flipchart)

Postup:

- V úvodnej časti (evokácia) sa podrobne oboznámime s príbehom pamätníka. Zvolíme spôsob, ktorý si žiaci vyberú – animovaný film, podcast, príbeh v textovej podobe, vypočutie zvukových klipov, prehliadka dokumentov a fotografií.
- O príbehu sa so žiakmi/žiačkami rozprávame. Dbáme na to, aby vypovedali nielen o faktoch, ale aj o svojich pocitoch po oboznámení sa s príbehom. Čo sa im javí absurdné, nepochopiteľné, čo ich najviac zasiahlo a ako to chápu.
- Pýtame sa ich, ako z pohľadu súčasníka vnímajú to, čo sa dialo pamätníkovi.
- V hlavnej časti aktivity (uviedenie) sa pokúsime príbeh prepojiť so Všeobecnou deklaráciou ľudských práv, prípadne s Ústavou SR.
- Rozdelíme žiakov/žiačky do skupín (4 – 6 členných). Vytvoríme skupinám priestor na spoluprácu.
- Zadáme úlohu vyhľadať daný dokument v dostupných spoľahlivých zdrojoch na internete, napríklad TU.
- Žiaci/žiačky sa spoločne podrobne oboznámia s deklaráciou a jej jednotlivými článkami. Alternatíva: Môžeme žiakom vo pred prípraviť text deklarácie a rozdať do každej skupiny. Pre mladších žiakov môžeme postríhať text na jednotlivé články. Pripravíme aj text príbehu pamätníka pre každú skupinu.
- Následne konfrontujú príbeh pamätníka s jednotlivými článkami Všeobecnej deklarácie ľudských práv. Konštatujú, ktoré konkrétne ľudské práva a slobody boli porušené počas trvania Slovenského štátu (aj keď v tom čase ešte táto deklarácia neexistovala) a počas totalitného socialistického režimu.
- Po uplynutí časového limitu (30 – 50 minút) referujú zástupcovia skupín o svojich zisteniach (obsahová stránka) i o práci v skupine (formálna stránka).

- Výsledky a zistenia práce skupín porovnávame, dopĺňame, zaznamenávame.
- V záverečnej časti (reflexii) sa pýtame, ako na žiakov/žiačky zapôsobil text príbehu a deklarácie, ako by postupovali, ak by sa dožadovali spravodlivosti v oblasti ľudských práv a slobôd, na koho by sa obrátili, aké alternatívne postupy by sa dali využiť v takýchto prípadoch, kto by mal pomoc poskytovať a podobne.
- Na záver diskutujeme o tom, či aj v súčasnosti sme svedkami porušovania ľudských práv a slobôd, kde, akým spôsobom a čo by sme s tým mohli ako jednotlivci urobiť. Svoje návrhy zaznamenávame.